

Georgios Akropolites Vekayinâmesine Göre Türkiye Selçukluları-İznik Rum İmparatorluğu İlişkileri (1203-1261)

Geliş Tarihi: 28/02/2020

Kabul Tarihi:25/06/2020

Makale Türü:Araştırma Makalesi

Atf Bilgisi: Küsgün, Okan; “Georgios Akropolites Vekayinâmesine Göre Türkiye Selçukluları-İznik Rum İmparatorluğu İlişkileri (1203-1261)”, *Ortaçağ Araştırmaları Dergisi*, C.3, S.1, Haziran 2020, ss. 22-36.

Okan KÜSGÜN*

Öz

Akropolites, 1217 yılında (Konstantinopolis) İstanbul’da doğdu. Onun doğduğu yıllarda İstanbul’da Latinler vardı. Eğitime önem veren bir aileye sahip olan Akropolites, 1233 yılında İznik’e gitti. O yıllarda İznik, Bizans İmparatorluğu’nu yaşatmak isteyen Laskaris’in önderliğinde kurulan bir Rum devletinin merkeziydi. Akropolites, burada devlet hizmetine girdi. Eğitimi sayesinde devlet kademesinde hızla yükseldi. Diğer taraftan vekayinâmesini yazdı. Eserine 1204 yılında Latinlerin İstanbul’u işgali ile başlar. İznik Rum İmparatorluğu’nun iç ve dış olayları hakkında bilgiler vererek devam eder. O, 1233 yılından sonra anlattığı olaylara bizzat şahit olmuştur. Gıyaseddin Keyhüsrev ile III. Aleksios arasında gerçekleşen ilişkiler, Selçuklu Sultanları’nın İznik ile olan münasebetleri, Antiokheia Muharebesi, Köseadağ Savaşı ve zikredilen savaşların tarihe yansımaları Akropolites’in eserinde yer alan konular arasındadır.

Bu çalışmanın amacı, Akropolites’in eserine göre Türkiye Selçukluları ile İznik Rum İmparatorluğu arasındaki münasebetleri anlatmak ve Antiokheia ile Köseadağ Savaşları’nın bu iki devletin ilişkilerini ne yönde etkilediğini ifade etmektir. Akropolites’in eserine bağlı şekilde olaylar anlatılırken, zaman zaman tarihi olayların daha iyi anlaşılması için ek açıklamalar yapılacaktır. Bazen de Akropolites’in anlattığı olaylar, İbn Bibi (Selçukname) ve Aksarayı (Müsameretü’l Ahbar)’nin eserleri ile karşılaştırılacaktır. Böylece bir Bizans kaynağı ile Yerli kaynakların karşılaştırılması da yapılmış olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Selçukluları, İznik Rum İmparatorluğu, Moğollar, Antiokheia Muharebesi, Köseadağ Savaşı.

Relations Between Sultanate of Rum and the Empire of Nicaea According to George Akropolites’s Chronicle (1203-1261)

Abstract

Akropolites, was born (Constantinopolis) Istanbul in 1217. When he was born, Istanbul was ruled by Latins. Akropolites who had a family that cared about education, went to Iznik in 1233. In those years, Iznik was the center of a Rum state founded under the leadership of Laskaris who wanted to keep the Byzantine Empire alive. Akropolites entered government service here. Thanks to his education, he rose rapidly through the ranks of the state. On the one hand he wrote chronicle. His chronicle begins in 1204 when the Latins conquer Istanbul. Continuing by giving information about internal and external events of the Empire of Nicaea. He witnessed the events he described after 1233. Among the subjects in the work of the Akropolites are contacts between Gıyaseddin Keyhüsrev and III. Aleksios, relations of the Seljuk Sultans with Iznik, Antiokheia Battle, Köseadağ Battle and its reflections.

The aim of this study, to explain the relations between the Sultanate of Rum and the Empire of Nicaea according to the Akropolites’s Chronicle, to express how the battles of Antiokheia and Köseadağ affected the relations of these two state. While explaining event according to the Chronicle, from time to time additional explanations will be made for a better understanding of events. Sometimes the events described by Akropolites

* Doktora Öğrencisi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Orta Çağ Tarihi Anabilim Dalı. Orcid No: 0000-0002-3288-2920, e-mail: okanksgn@gmail.com

will be compared with the books of İbn Bibi (Selçukname) and Aksarayı (Müsameretü'l Ahbar). Thus a comparison of a Byzantine source with native sources will be made.

Keywords: Sultanate of Rum, Empire of Nicaea, Mongols, Antiokheia Battle, Köseadağ Battle.

Giriş

Tarih bilimini kapsamlı bir biçimde tarif etmek zordur.¹ Bu nedenle de tarihin farklı kişilerce yapılmış birbirinden ayrı tanımları mevcuttur. Bu tanımlar içerisinde ise “kaynak” önemli yer tutar. Kaynakları da çeşitleri ve telif tarzlarına göre ayırmak mümkündür. Kaynak çeşitlerini kendi gözlemlerimiz, başkalarının yazdığı yazılar ve geçmişten miras kalan kalıntılar oluşturur.² Telif tarzına göre ise kaynaklar birinci elden, ikinci elden ve üçüncü elden şeklinde ayırt edilir.³ Tarihin akademik olarak çalışılmasında ise üzerinde çalışılan döneme, şahsa ve olaylara en yakın olması nedeniyle birinci elden kaynaklar oldukça önemlidir.⁴ Yaşanılan devrin önemli olaylarının kaydedildiği vekayinâmeler de birinci elden kaynaklardan sayılır. Batı dünyasında “kronik” olarak adlandırılan bu türün ilk örneğini Kayseri Psikoposu Eusebios kaleme almıştır.⁵ “*Kilise Tarihi*” adı verilen bu eser 10 bölümden oluşur. İlk insandan başlayıp, milattan sonra 324 yılına kadar geçen süreyi kapsar ve kilise tarihi hakkında bilgiler verir.⁶ Tarihi olayların anlaşılmasında önemli bir yeri olan vekayinâmeleri yazanlar ise ya devletin idari kadrosunda yer alırlar ya da doğrudan devlet başkanına bağlı bulunurlar.⁷

Türkiye Selçukluları hakkında yazılmış olan birinci elden yerli kaynak sayısı oldukça azdır. Bu nedenle Türkiye Selçukluları hakkında bilgi elde etmek için onların sıklıkla ilişki kurduğu Bizans Devleti'nin kaynaklarından da faydalanılır. Bu çalışmada Bizans tarihçiliğine ait bir vekayinâmeden faydalanacağız. Akropolites'in kapsam itibarıyla bir İznik Rum İmparatorluğu tarihi olarak adlandırılabilir olan bu eseri, onların Türkiye Selçukluları ile kurduğu ilişkiler hakkında dikkate değer bilgiler verir. Bu bilgiler Türkiye Selçukluları'nın 13.yüzyılda yaşadığı önemli olayları açıklaması açısından oldukça önemlidir. Antiokheia Savaşı⁸ ve Sultan Gıyaseddin Keyhüsrev'in savaş meydanında şehit edilmesi, Köseadağ Savaşı'nın sonuçlarının Türk-Rum ilişkilerine olan etkisi, Türk sultanları hakkında ifade edilenler, Anadolu'da yaşayan Türkmen halk hakkında verilen bilgiler eserde yer almaktadır. Biz çalışmamızda Türkiye Selçukluları ile İznik Rum İmparatorluğu ilişkilerinin bu kaynaktaki yansımalarına yer vereceğiz. Böylece yaşanan bu olayları Bizanslı bir tarihçinin bakış açısıyla anlatmaya çalışacağız.

Akropolites ve Vekayinâmesi

Bir devlet adamı ve bilgin olan Akropolites⁹, 1217 yılında İstanbul'da doğdu.¹⁰ Kökenleri İznik'e dayanan ve İmparatorluğun hizmetinde bulunan ailesi onun eğitimine önem verdi. Bu sebeple iyi bir

¹ Zeki Velidi Togan, *Tarihte Usul*, İstanbul, 2019, s.7.

² Togan, *Tarihte Usul*, s.36.

³ Togan, *Tarihte Usul*, s.23.

⁴ Fatma Acun, “Tarihin Kaynakları”, *Tarih Nasıl Yazılır? Tarih Yazımı İçin Çağdaş Bir Metodoloji*, Ed. Ahmet Şimşek, İstanbul, 2011, s.122.

⁵ Mübahat S. Kütükoğlu, *Tarih Araştırmalarında Usul*, Ankara, 2014, s.23.

⁶ Levent Kayapınar, “Bizans Tarih Kaynaklarının Neşri: Dünya ve Türkiye'deki Durum”, *Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de Tarihçilik ve Tarih Yayıncılığı Sempozyumu*, Bildiriler, Ed. Mehmet Öz, Ankara, 2011, s.141.

⁷ Tuncer Baykara, *Tarih Metodu*, İstanbul, 2014, s.130.

⁸ Bu savaşın gerçekleştiği mekân Akropolites ile Yerli kaynaklar arasında farklılık gösteren temel başlıklardan birisidir. Yerli kaynaklar içerisinde İbn Bibi savaşın gerçekleştiği yerin Philadelphia/Alaşehir olduğunu söylerken Akropolites bu savaşın Alaşehir yakınlarında bulunan Antiokheia'da gerçekleştiğini ifade eder.

⁹ Bazı kaynaklarda George Akropolites veya Yorgios Akropolitis şeklinde de geçer.

¹⁰ “George Acropolites.”, *Encyclopedia Britannica*; Georgios Akropolites, *Vekayinâme*, Çev. Bilge Umar, İstanbul, 2008, s.5; Murat Keçiç, “Georgios Akropolites ve Tarih Adlı Eseri”, *Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, C. 28, S. 45, (Y. 2009), s.192.

öğrenim gördü. Akropolites, çocukluk ve ilk gençlik yıllarını Latin işgali altında bulunan İstanbul'da geçirdi. O, eğitimine 1233 yılında ailesi tarafından gönderildiği İznik'in önemli okullarında devam etti.¹¹ Aldığı iyi eğitim sayesinde İznik'te devlet kademesinde hızlı bir şekilde yükseldi. Devlet kademesinde bu ilerleyişi o kadar etkileyiciydi ki zamanla elçilik, praitor¹², büyük hazineci, megas logothetis¹³ gibi önemli görevlere geldi ve hatta II. Laskaris'in eğitmeni dahi oldu.¹⁴ 1255 yılında Bulgarlar'a karşı gerçekleştirilen savaşta bulundu. 1257 yılında ise esir düştü ve 2 yıl boyunca esaret altında yaşadıkdan sonra İznik'e tekrar döndü.¹⁵ Lyon Konsili'ne ve Bulgarlar'a giden elçilik heyetinde de yer aldı.¹⁶ Son görevi ise Trabzon Rum İmparatorluğu'na elçi olarak gitmek oldu. Bu görevinden çok kısa bir süre sonra 1282 yılında 65 yaşında iken öldü.¹⁷ Georgios Akropolites'in Constantin adında bir oğlu vardı. Onun yetişmesinde ise III. Michael Palailogos büyük rol oynadı. O da tıpkı babası gibi devlet memuruydu. Constantin'i babasından ayıran özellik ise devletin geliştirdiği politikalara muhalif bir tutum sergilemesiydi. Çünkü o, kiliselerin birleştirilmek istenmesine¹⁸ ve Patrik John Bekkos'un faaliyetlerine karşı çıkıyordu. Tüm bu muhalif tutumlarına karşın Constantin, II. Andronikos zamanında muhasebecilik görevine atandı. 1294-1325 yılları arasında da baş muhasebecilik görevini yürüttü.¹⁹

Akropolites'in eseri 1203 ila 1261 yılları arasında yaşanan olayları kapsar.²⁰ Eser, İznik Rum İmparatorluğu tarihinin temel kaynaklarından.²¹ Bu nedenle de 13.yüzyıl Anadolu ve Balkan tarihi için de oldukça önem arz etmektedir.²² Bununla birlikte Kumanlar ile Bizans arasında gerçekleşen ilişkileri aktarması açısından da önemlidir.²³ Akropolites ve eseri için 1233 yılı oldukça kritiktir. Çünkü müellif bu tarihte Latin işgali altında bulunan İstanbul'dan İznik'e gider ve artık yaşanan olaylara bizzat şahit olmaya başlar.²⁴ Tarihi olayları anlatmada kronoloji önemli bir yer tutar. Ancak Akropolites olayları kronolojiye bağlı kalarak anlatmaz.²⁵ Onu, Bizans tarihçileri arasında farklı kılan bir başka özellik daha vardır. Genellikle Bizans tarihçileri eserlerinde imparatorların fiziksel özelliklerine değinmezler. Akropolites'te ise bu durum farklılık gösterir. Onun eserinde imparatorların fiziksel özellikleri hakkında bilgilere rastlanılır.²⁶ Vekayinâme, kapsadığı dönem gereği Bizans tarihçisi Niketas Khoniates (D.1155- Ö.1215)'in²⁷ eserinin bir devamı olarak görülebilir.²⁸

¹¹ Keçiş, "Georgios Akropolites...", s.192, 193.

¹² Yargı yetkileri de bulunan komutan. (Akropolites, *Vekayinâme*, s.134.)

¹³ Bizans sarayında çok önemli yer tutan bir nevi Başbakanlık görevi. (Keçiş, "Georgios Akropolites...", s. 193.)

¹⁴ Akropolites, *Vekayinâme*, s.5, 6; Keçiş, "Georgios Akropolites...", s.192, 193.

¹⁵ Moravcsik Gyula, *Türk Tarihinin Bizans Kaynakları*, Çev. Hüseyin Namık Orkun, Ankara, 1938, s.39.

¹⁶ Akropolites, *Vekayinâme*, s.6; Keçiş, "Georgios Akropolites...", s.193.

¹⁷ "George Acropolites.", *Encyclopedia Britannica*.

¹⁸ Latinler ile kiliselerin birleştirilmek istenmesi düşüncesinde Georgios Akropolites önemli bir diplomatik rol oynamıştır. ("George Acropolites.", *Encyclopedia Britannica*.)

¹⁹ Donald M. Nicol, "Constantine Akropolites A Prosopographical Note", *Dumbarton Oaks Papers*, V. 19 (Y. 1965.), s.249.

²⁰ Akropolites bazı yerlerde olayları açıklarken kronolojik olarak geçmişe iner. Örneğin Bulgar meselesinden bahsederken olayların kökenine inmeyi tercih ediyor. 1190 yılında gerçekleşen bir Bulgar ayaklanmasından bahsedip, Rum ordusunun onların karşısında uğradığı bozguna eserinde yer veriyor. (Akropolites, *Vekayinâme*, s. 31-33.)

²¹ Savvas Kyriakidis, "Accounts of Single Combat in Byzantine Historiography: 10th-14th Centuries", *Acta Classica* V. 59 (Y. 2016), s.125.

²² Anthony Kaldellis, "George Akropolites 'The History' Introduction, Translation and Commentary by Ruth Macrides", *Speculum*, V. 83, N. 2 (Y. 2008 April), s.459.

²³ Istvan Vasary, "Cuman Warriors in the Fight of Byzantium With the Latins", *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae*, V. 57, N. 3 (Y. 2004), s.269.

²⁴ Keçiş, "Georgios Akropolites...", s.194.

²⁵ Keçiş, "Georgios Akropolites...", s.195.

²⁶ Constance Head, "Physical Descriptions of the Emperors in Byzantine Historical Writing", *Byzantion*, V. 50, N. 1, (Y. 1980), s. 226, 238; Akropolites, *Vekayinâme*, s.42.

²⁷ Niketas, "*Historia*" (1118 - 1207) isimli eserine Aleksios Komnenos'un iktidarda bulunduğu dönemi anlatarak başlar. Daha sonrasında ise Aleksios'un oğlu Ioannes'i kendisine veliaht tayin edip ona "Basileos" unvanını vermesine değinir. Eseri bizlere Ioannes ve Manuel Komnenos devirleri hakkında detaylı malumat

Akropolites, eserine tarihin ve tarihçinin önemini anlatarak başlar. Bu girizgâhı yaptıktan sonra ülkesindeki siyasi gelişmelere doğduğu tarihten önce gerçekleşen olayları anlatarak girer. Onun bahsettiği ilk tarihi olay Latinlerin İstanbul'u işgalidir. Daha sonra Laskaris önderliğinde kurulan İznik Rum İmparatorluğu'nun tarihini anlatmaya başlar. Bu olayları anlatırken kimi zaman anlatımlarına ara vererek bir başka olaya geçer kimi zaman ise kronolojik olarak geçmişe dönüp bilgiler verir. Eserin başında duyguları pek ön planda değildir. Ancak zaman ilerleyip şahit olduğu olayları ifade etmeye başladıkça Akropolites'in duyguları daha net hissedilir. Örneğin İmparator II. Laskaris ile arasının bozulmasının ardından ona karşı oluşan öfkesinin şiddetini okuyucu fark eder.²⁹ Hatta bu kızgınlık nedeniyle II. Laskaris'ten sonraki yönetime karşı duyduğu hoşnutsuzluk da kendisini belli eder. Eser genel anlamda bir İznik Rum İmparatorluğu tarihi olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda çoğunlukla İznik merkezli devletin Bulgarlar, Kumanlar ve diğer Bizans devletçikleri ile olan ilişkileri hakkında bilgiler verir. Bunun yanı sıra -çok fazla ve detaylı olmasa da- İznik Rum İmparatorluğu'nun Türkiye Selçukluları ile olan ilişkileri hakkında da bizlere önemli bilgiler sunar. Akropolites eserinde Türkiye Selçukluları'ndan bahsederken onlara "*Persler*"³⁰ diyerek hitap eder.³¹ Bu önemli kaynağın son kısmı ise gayet ilginçtir. Eser, "*İmparator huzursuzlandı. Çünkü artık vakit öğleden sonrasıydı ve yemek saati gelmişti.*" şeklinde tamamlanamayan bir bölüm ile biter.³² Orijinal dilinden başka Akropolites'in eseri Almanca ve İngilizce gibi Batı dillerine de çevrilmiştir.³³ Bilge Umar ise Atina'da 2003 yılında "*Kanake Yayınevi*" tarafından yayınlanan eseri tercüme ederek dilimize kazandırmıştır.³⁴ Bizde çalışmamızda Bilge Umar³⁵ tarafından dilimize kazandırılan eserin 2008 yılında basılmış nüshasını kullandık.³⁶

Georgios Akropolites Vekayinâmesine Göre Türkiye Selçukluları-İznik Rum İmparatorluğu İlişkileri

13.yüzyılın henüz başlarında Bizans Devleti içerisinde taht mücadeleleri yaşanıyordu. Bizans hükümdarlığını elde etmek isteyen III. Aleksios, II. Isaakios'u tahttan indirip gözlerini kör etti. Bu durum II. Isaakios'un oğlu IV. Aleksios tarafından tepkiyle karşılandı. Babasına yapılan haksızlık

vermektedir. I. Mesud ile II. Kılıç Arslan döneminde Türkiye Selçukluları ile Bizans ilişkileri hakkında da dikkate değer bilgiler sunmaktadır. Özellikle müellifin "Miryokefalon Savaşı" hakkında yazdıkları, savaşın kaybedilmesinin Bizans açısından bakıldığında ne derece olumsuz sonuçlar doğurduğunu gözler önüne serer. Akropolites'in eseri Niketas'ın eserinin dönem olarak devamı sayılır. Bununla birlikte iki eser arasında metodolojik olarak bazı farklılıklar vardır. Bu farklılıklardan birisi, Niketas'ın olayları anlatırken kişisel yorumlarına Akropolites'e nazaran daha çok başvurmasıdır. Mesela eserinde Bizans İmparatoru'nun yapmış olduğu bir kuşatmanın zorluğundan bahsederken "*Şu halde imparator olmayacak duaya âmin dediğini idrak etmeliydi.* (Niketas Khoniates, *Historia*, Çev. Fikret Işıltan, Ankara, 1995, s.60.)" şeklinde bir yorumda bulunur. Bu tür yorum içeren ifadelere Akropolites'in eserinde daha az rastlanır. Diğer bir farklı nokta ise Niketas'ın, eserinde kronolojiye dikkat etmesidir. Hatta kendisi de eserinde olayları anlatırken, kronolojik sıraya verdiği önemi belirtir. (Niketas Koinates, *Historia*, Çev. Fikret Işıltan, Ankara, 1995, s.98.)

²⁸ Gyula, *Türk Tarihinin...*, s.39; Kayapınar, "Bizans Tarih Kaynaklarının..." s. 175.

²⁹ Akropolites, İmparator II. Laskaris ile bir tartışma yaşamıştır. Bu tartışma esnasında İmparator'un kendisine "*sen eskiden de zevceğin tekiydin, şimdi de aynen öylesin.*" şeklinde bir cümle kurduğunu ve kendisini dövdürdüğünü söyler. Bunun üzerine müellif belli bir süre İmparator ile konuşmaz. Daha sonra II. Laskaris onun gönlünü almayı başarır. Hatta ilerleyen günlerde ise onu yargı yetkileri de bulunan komutan görevinin karşılığı olan Praitor olarak atar. Akropolites bu atamaya ilişkin tutumunu "*Böyle yapması sanıyorum ki, daha uzun zaman ondan uzakta kalmam ve böylece olan bitenler unutmam içindi.*" der. (Akropolites, *Vekayinâme*, s.123-131, 134.)

³⁰ Bizans tarih yazımında görülen bu durumun en önemli nedeni, Selçukluların İran Havzası'ndan gelmiş olmalarıdır. (Adem Tülüce, *Bizans Tarih Yazımında Öteki Selçuklu Kimliği*, İstanbul, 2011, s. 223.)

³¹ Akropolites, *Vekayinâme*, s.1-172; Keçiç, "Georgios Akropolites...", s.193-196.;

³² Akropolites, *Vekayinâme*, s.172.

³³ Kayapınar, "Bizans Tarih Kaynaklarının...", s. 175.

³⁴ Bilge Umar, çeviride yararlandığı metnin bir sayfasında eserin özgün halinin bulunduğunu diğer sayfasında ise Antonios D. Panagiotou'nun çağdaş Yunancaya yaptığı çevirinin yer aldığını söylemektedir. (Akropolites, *Vekayinâme*, s.10.)

³⁵ Akropolites'in anlattığı bazı isim ya da olayların okuyucu tarafından daha iyi anlaşılması için kullandığımız eser içerisinde gerekli açıklamalar yapılmış ve bunlara da parantez içerisinde yer verilmiştir.

³⁶ Akropolites, *Vekayinâme*, s.10.

karşısında IV. Aleksios, Papa III. Innocentius'un yanına giderek yardım istedi. Kendisinin tahta çıkarılması halinde Venedik'e olan borçların ödeneceğini ve Haçlı ordusuna Mısır seferi için yardımda bulunacağını garanti etti.³⁷ Papa da bu isteğe olumlu yanıt verdi. Onun direktifi ile toplanan ordu, İstanbul üzerine doğru yürüdü. Çoğunluğunu Haçlıların oluşturduğu bu ordu III. Aleksios'a karşı başarı elde etti. Babasına zulmeden Bizans İmparatoru'nun içerisine düşmüş olduğu durum IV. Aleksios'u oldukça memnun etti. Hatta kendisi de Bizans Devleti'nin yeni hükümdarı oldu. Ancak IV. Aleksios vadettiklerini yerine getirmeyince Latinler 1204 yılında İstanbul'u işgal ettiler. İstanbul'da 57 yıl hüküm sürecek olan Latin İmparatorluğu'nun temelini attılar.³⁸ Bizans halkından Latin egemenliğinde yaşamak istemeyenlerin bir kısmı İznik bölgesine gelerek burada Laskaris'in önderliğinde İznik Rum İmparatorluğu'nu kurdular.³⁹

Çalışmamıza konu olan Akropolites eserinde, Türkiye Selçukluları ile İznik Rum İmparatorluğu arasında yaşanan ilişkilere İstanbul'un Latinler tarafından işgalini anlattıktan sonra değinir. İlk olarak, III. Aleksios'un kızları hakkında bilgiler veren Akropolites, onun Anna isimli kızının Theodoros Laskaris ile evlendiğini söyler. Latinlerin İstanbul'u işgalinin ardından Laskaris, III. Aleksios'un yerine imparator olmak amacıyla İznik'e ulaşır. Buraya gelince İznik halkının kendisini kente kabul etmesini ister. Ancak halk sadece eşi Anna'yı kabul eder. Bu nedenle o, eşini İznik'te bırakıp çevre yerlere gider. Laskaris'in gittiği yerler arasında Bursa ve oraya komşu olan yerler vardır.⁴⁰ Akropolites burada aynen şu ifadeleri kullanır: "*Aleksios'un yerine kendisi*⁴¹ *İmparator olmak için dolanmaya başladı, sonunda da amacına ulaştı. Çünkü o aralık, tanıdığı olan, Türklerin hükümdarına gitti ve onunla bir anlaşma yapıp tasarımını gerçekleştirmeyi başardı.*"⁴²

Akropolites, Laskaris'in kendi devletini kurma yolunda elde ettiği başarıyı anlattıktan sonra "*Burada anlatımına ara vereceğim, çünkü imparator Aleksios'a ne olduğunu, keza bu arada Batı'da olup bitenlerin öyküsünü anlatmak istiyorum.*"⁴³ der. Bu kısımda ise Gıyaseddin Keyhüsrev ve III. Aleksios hakkında bizlere önemli bilgiler vermektedir. Müellif, III. Aleksios'un İstanbul'da yaşanan gelişmelerden sonra Selanik'e yengesinin yanına gittiğini söyler.⁴⁴ Ancak o, Selanik'te pek hoş

³⁷ Işın Demirkent, "Haçlılar" DİA., C. 14, İstanbul, 1996, s.538.

³⁸ Akropolites, *Vekayinâme*, s.18-22; Georg Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, Ankara, 2011, s.390, 391; Steven Runciman, *Haçlı Seferleri Tarihi*, C. 3, Ankara, 1987, s.103-110; Demirkent, "Haçlılar", s.538, 539.

³⁹ Ostrogorsky, *Bizans Devleti*..., s.393.

⁴⁰ Akropolites, *Vekayinâme*, s.18-24.

⁴¹ Laskaris kast ediyor.

⁴² Çalışmamızda kullandığımız Bilge Umar çevirisinde bu bölümün başlığı "*Theodoros Laskaris, Sultan Gıyaseddin Keyhüsrev'in desteğiyle, İznik'de egemenlik kuruyor.*" olarak belirtilmiş ve bölüm içerisinde "*Çünkü o aralık, tanıdığı olan, Türklerin hükümdarına gitti*" cümlesinde ise parantez ile bu hükümdarın "*Konya'daki Rum Selçukluları Sultanı Gıyaseddin Keyhüsrev*" olduğu belirtilmiştir. Akropolites bu bilgiyi verdikten sonra anlatımına devam ederek "*Böylece iki yıl geçti (1206) ve artık herkes Laskaris'i despot olarak tanıdı.*" ifadesini kullanır. (Akropolites, *Vekayinâme*, s.23, 24.); Eserin İngilizce baskısında da yine bu ismin Gıyaseddin Keyhüsrev olduğu dipnot ile aktarılmıştır. (George Akropolites, *The History*, Introduction, Translation and Commentary by Ruth Macrides, New York, 2007, s.118.); Bu durum İbn Bibi'de farklılık gösterir. İbn Bibi, Gıyaseddin Keyhüsrev'in Konya'ya varmak için İstanbul'dan ayrıldığını söyler. Sultan'ın geçeceği yerler arasında İznik'te vardır. Gıyaseddin Keyhüsrev, İznik'e vardığında Laskaris onun şehirden çıkmasını engeller. Bunu neden yaptığını açıklarken de Laskaris "*Ben Sultan Rükneddin'in oğluyla ağır yeminler ederek anlaşma yaptım. Anlaşma metninde öyle sözler var ki, hiçbir yorum onları değiştirmeye veya çığnemeye yetmez. Onun için şimdi ben, senin ülkemin topraklarından çıkıp da o Melik'e saldırmaya ve onun hayatına zarar vermene izin vermem.*" demiştir. Ancak ilerleyen günlerde Gıyaseddin Keyhüsrev ile Laskaris bu konuyu tartışarak anlaşmaya vardılar. Bu anlaşma Selçukluların, Rumlardan aldığı Honas, Ladik ve Konya sınırına kadar olan diğer kale ve şehirlerin Laskaris'in naiblerine teslim edilmesini içeriyordu. Böylece Gıyaseddin Keyhüsrev, İznik'ten çıkmayı başardı. (İbn Bibi, *El-Evamirü'l-Ala'iyye fi'l-Umuri'l-Ala'iyye Selçukname* Çev. Mürsel Öztürk, Ankara, 2014, s.111.); Yerli kaynakları değerlendiren Osman Turan da 1204 senesinde İstanbul'un Latinlerce işgalinin ardından İznik'te Laskaris tarafından yeni bir devlet kurulduğunu ve İmparator'un da III. Kılıç Arslan ile bir anlaşma yapıp ona sadakat göstereceğini teyit ettiğini söyler. (Osman Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, İstanbul, 2011, s.288.)

⁴³ Akropolites, *Vekayinâme*, s.26.

⁴⁴ Akropolites, *Vekayinâme*, s.26; Ostrogorsky, III. Aleksios'un kaçarken yanına imparatorluk hazinesi ve mücevheratını da aldığını söyler. (Ostrogorsky, *Bizans Devleti*..., s.385.)

karşılanmaz. Çünkü faaliyetleri rahatsız edicidir. Bu durum kendisine karşı cephe alınmasına neden olur ve orada bulunanlar onu kızı ile birlikte şehirden kovar. Korinthos'a geldiklerinde kızı Eudokia, burasının hükümdarı olan Sgouros⁴⁵ ile evlenir. Böylece Korinthos'ta kalmaya başlayan III. Aleksios, kendisinin tutuklanacağını haber alınca çareyi kaçmakta bulur. Ancak bu defa da yolda Lombardialı birkaç kişi tarafından yakalanır ve belli miktarda altın karşılığında Mikhael Doukas'a teslim edilir. Bir süre burada kaldıktan sonra III. Aleksios, Türkiye Selçuklu Devleti'nin hükümdarı olan Gıyaseddin Keyhüsrev'in yanına gider.⁴⁶ Müellif, bu olayları aktarırken bu iki isim arasında daha önce yaşanan ilişkiler hakkında da bilgi verir. Bu bilgiler de III. Aleksios'un, Gıyaseddin Keyhüsrev'in yanına gitmeyi niçin tercih ettiğini açıklar niteliktedir. Akropolites aynen şunları söyler: *"Bu kişiye lathatine/Gıyaseddin deniyordu ve kendisinin onunla tanışıklığı vardı. Çünkü (Vaktiyle, kardeşinin oğlu III. Kılıç Arslan ile taht çekişmesinde bulunduğu sırada) bu Gıyas ed din (I.Keyhüsrev Gıyas ed din Keyhüsrev) o dönemde Müslümanlara hükümdarlık etmekte olan kardeşinin (kardeşinin oğlunun) ellerinden kaçmış ve İstanbul'a sığınmıştı."*⁴⁷ Gıyaseddin Keyhüsrev'in İstanbul'a gidince burada III. Aleksios tarafından gayet iyi karşılandığını⁴⁸ dile getiren müellif, III. Aleksios'un Gıyaseddin Keyhüsrev'i oğul edindiğini⁴⁹ aktarır.⁵⁰ Buna ek olarak Haçlıların İstanbul'u işgal etmesinden kısa süre önce gerçekleşen iltica hareketinde Gıyaseddin Keyhüsrev'in de İmparator III. Aleksios'un yanında gittiğini söyler.⁵¹ Sonrasında ise Gıyaseddin Keyhüsrev'in kaçışı ve tahta yeniden oturması hakkında şu bilgilere yer verir: *"Ne var ki birkaç gün sonra⁵² ona gizlice birisi gelmiş⁵³ ve kardeşinin ölümünü bildirmişti. Bunun üzerine Gıyaseddin o kişi ile birlikte, yoksul kılığına bürünerek yurduna*

⁴⁵ 13. yüzyılın başlarında Bizans'ın içerisine düşmüş olduğu durumu kendisine fırsat bilerek Korinthos ve çevresinde egemenliğini ilan eden isim. (Akropolites, *Vekayinâme*, s.26.)

⁴⁶ Akropolites, *Vekayinâme*, s.26, 27.

⁴⁷ Akropolites, *Vekayinâme*, s.27; Sultan II. Kılıç Arslan, yaşlandığı zaman Gıyaseddin Keyhüsrev'i yanına çağırarak *"Ey oğul! Allah tahtını sağlam kılın! Şanın yere düşmesin ve sarayın yıkılmasın! Zaferin yok olmasın! Bil ki artık dünyadan ayrılma zamanım geldi. Gözüme ölüm sürmesi çekmek üzereyim. Allah'a şükürler olsun, sen devletin en seçkini ve gözbebeğisin. Bu yüzden devlet işlerini senin düzgün iradene veriyorum. Ülkemi ve halkımı kendi isteğimle sana teslim ediyorum."* diyerek onu veliaht tayin etti. Ancak bu haber diğer kardeşler arasında hoş karşılanmadı. Tokat'ta Rükneddin Süleyman Şah, Niksar'da Berkayaruk, Elbistan'da Tuğrul Şah, Kayseri'de Sultanşah, Sivas'ta Melikşah, Malatya'da Kayserşah, Ereğli'de Sancarşah, Niğde'de Arslanşah, Amasya'da Argunşah, Ankara'da Mesudşah bu duruma tepki gösterip isyana kalkıştılar. Rükneddin Süleymanşah kardeşlerine hitaben bir konuşma gerçekleştirdi. Bu esnada II. Kılıç Arslan öldü. Yerine ise Gıyaseddin Keyhüsrev geçmiş oldu. Bunun üzerine kardeşleri, Gıyaseddin Keyhüsrev ile mücadeleye giriştiler. Gıyaseddin Keyhüsrev yenildi ve tahtı terk ederek gurbet hayatına başladı. Elbistan, Şam, Samsun gibi yerlerde oturduktan sonra İstanbul'a gitti. (İbn Bibi, *El Evamirü'l...*, s.40-60; Aksarayi, *Müsameretü'l Ahbar*, Çev. Mürsel Öztürk, Ankara, 2000, s.24.)

⁴⁸ İbn Bibi, Gıyaseddin Keyhüsrev İstanbul'a gittiğinde Bizans İmparator'u III. Aleksios'un Sultan ve onunla birlikte gelen akraba ile memurlarını büyük bir izzet ve ikramla karşıladığını söyler. III. Aleksios'un *"Samimi dostluğumuzun ve birlik bağlarımızın dinlerimizin ayrılığı ve inanışlarımızın farklı oluşuyla bozulacağını sanmasın. Bana danışıp sorulmadan Padişah'ın fermanı ve beratı, onun naiblerinin emri, ülkenin her tarafında ve hazine geçeri ve etkili olsun."* şeklinde hitapta bulunduğunu da ifade eder. (İbn Bibi, *El Evamirü'l...*, s.79, 80.)

⁴⁹ İbn Bibi, Sultan ile Bizans İmparatoru'nun tahtta birlikte oturduğunu, Bizans İmparatoru'nun Gıyaseddin Keyhüsrev sofraya gelip yemeğe başlamadan yemek yemediğini söyler. Ancak oğul edindiği ile ilgili bir bilgi onun eserinde bulunmaz. (İbn Bibi, *El Evamirü'l...*, s.80.)

⁵⁰ Akropolites, *Vekayinâme*, s.27.

⁵¹ Akropolites, *Vekayinâme*, s.27.

⁵² Burada kast edilen III. Aleksios'un iltica hareketinden birkaç gün sonrasındır.

⁵³ Akropolites'in verdiği bilgilerde açıkta kalan bu kısmı İbn Bibi ile doldurmak daha doğru olacaktır. Sultan Rükneddin Süleyman Şah öldükten sonra, yerine oğlu İzzeddin Kılıç Arslan geçti. Ancak o henüz küçüktü. Bunun üzerine Yağıbasan oğullarından, uç beyleri olan Muzafferü'd-din Mahmud, Zahürü'd-din İli, Bedrü'd-din Keyhüsrev adındaki üç kardeş, tahta yeni çıkan Sultan'a karşı isyan ettiler. Onların amacı Gıyaseddin Keyhüsrev'i yeniden tahta çıkarmaktı. Diğer ümera da bunlara katıldı. Bu yüzden gurbet hayatı geçiren Gıyaseddin Keyhüsrev'e davetname gönderdiler. Onun yanına gitme görevini de Zekeriya Hacib'e verdiler. Zekeriya Hacib rahip kılığına girerek Gıyaseddin Keyhüsrev'in ikamet ettiği şehre gitti. Oturduğu evi öğrendi. Sonrasında ise Gıyaseddin Keyhüsrev ile görüştü. Bu görüşme sonrasında ise Gıyaseddin Keyhüsrev Konya'ya dönmeye karar verdi. (İbn Bibi, *El Evamirü'l...*, s.105-118.)

*dönmişti ve halk onu tanıyarak Pers devletinin hükümdarı olarak ilan etmişlerdi.”*⁵⁴ Böylece Gıyaseddin Keyhüsrev belli bir süre gurbet hayatı olarak adlandırılacak günleri geçirdikten sonra Türkiye Selçuklu Devleti'nin yeni hükümdarı oluyordu.

Gıyaseddin Keyhüsrev'in Konya'ya gidip tahta oturmasının ardından Türkiye Selçukluları ile İznik Rum İmparatorluğu arasında önemli ilişkiler yaşandı. Çünkü Sultan, İznik'te devlet kuran Laskaris ile iletişimini kesmemişti. Bu durum Akropolites'in eserinde de kendisine yer bulur. O, Gıyaseddin Keyhüsrev'in zor durumlarda Laskaris'e yardımlarda bulunduğunu ve ona fayda sağladığını hatırlar.⁵⁵ Bu iki isim arasında bir de barış anlaşması⁵⁶ imzalandığını ifade eden müellif, Gıyaseddin Keyhüsrev'in Laskaris'e karşı olan olumlu tutumunun nedenini açıklarken Sultan'ın İstanbul günlerini kast ederek şu ifadeleri kullanır: “Çünkü –Gıyaseddin Keyhüsrev- İmparatoriçe Anna'yı kendisinin kız kardeşi sayardı.”⁵⁷

İznik Rum İmparatorluğu'nun kuruluşunun üzerinden birkaç yıl geçtikten sonra Gıyaseddin Keyhüsrev ile Laskaris'in araları açılmaya başladı. Çünkü iki isim de birbirlerinin güçlenmesinden korkuyordu. Türkiye Selçukluları'nın Akdeniz ve Karadeniz'de kazandığı zaferler İznik'te rahatsızlık uyandırdı. Bununla birlikte Gıyaseddin Keyhüsrev ile Latinler arasında yakınlaşmanın başlaması İmparator'u daha da endişeye sevk etti. Diğer taraftan ise Gıyaseddin Keyhüsrev, Laskaris'in gücünü artırabileceğinden dolayı tedirgindi.⁵⁸ Hükümdarların bu düşüncelere sahip olması bu iki devlet arasında yaşanacak bir mücadeleyi kaçınılmaz hale getirdi. Bu mücadele ise Akropolites'in eserinde yer aldığı şekliyle Antiokheia Savaşı'ydı. Akropolites, Yerli kaynakların aksine⁵⁹ Antiokheia Savaşı'nın sebepleri arasında Türkiye Selçukluları'nın savaş öncesinde yaptığı fetih hareketlerini göstermez. Müellif, savaşın nedenini III. Aleksios'un İstanbul'un işgalinin ardından yaşadığı olaylar neticesinde Gıyaseddin Keyhüsrev'in yanına gitmesi ve Sultan'ın da bu durumu Rum topraklarını almak için kendisine bir avantaj olarak kullanmak istemesine bağlar. Şöyle ki eski İmparator III. Aleksios, Gıyaseddin Keyhüsrev'in topraklarına girince Sultan onu büyük bir sevinç ile karşılar. Bu gelişme sonrasında Gıyaseddin Keyhüsrev vakit kaybetmeden, Laskaris'e bir elçilik heyeti gönderir. Elçiler, III. Aleksios'un Antalya'ya gelişini Laskaris'e bildirirler ve ona kendisine ait olmayan Rum İmparatoru unvanını gasp etmemesi gerektiğini iletirler. Bu durum Laskaris'i huzursuz eder ve kendi geleceğini tehlikede görmeye başlar.⁶⁰ Bunun üzerine adamları ile istişare yapmaya karar verir. Yapılan istişare sonucunda cesaretini artıran⁶¹ İmparator, hemen yola çıkarak Alaşehir'e⁶² vardı. Gıyaseddin Keyhüsrev ise yanına III. Aleksios'u alarak⁶³ yola çıktı. Sultan, Menderes Yöresi'nin en

⁵⁴ Akropolites, *Vekayinâme*, s.27.

⁵⁵ Akropolites, *Vekayinâme*, s.27.

⁵⁶ Akropolites barış anlaşmasının detayları konusunda bilgi vermez. Yusuf Ayönü “Selçuklu-Bizans Münasebetleri (1116-1308)” isimli doktora tezinde bu anlaşmayı “Her iki tarafın da diğer sorunlar ile ilgilenebilmesi için yapılmış bir ateşkes anlaşması.” olarak yorumlamıştır. (Yusuf Ayönü, *Selçuklu-Bizans Münasebetleri (1116-1308)*, Basılmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Y. 2007, s.134.

⁵⁷ Akropolites, *Vekayinâme*, s.27.

⁵⁸ Turan, *Selçuklular Zamanında...*, s.310.

⁵⁹ Savaşın nedenlerinden bahsedilirken Bizans kaynaklarının Gıyaseddin Keyhüsrev'i, Yerli kaynakların ise Laskaris'i suçladıkları ifade edilebilir. (Yusuf Ayönü, “İslam ve Bizans Kaynaklarına Göre Antiokheia Savaşı”, *Ege ve Balkan Araştırmaları Dergisi*, C. 1, S.1, (Y.2015), s. 2.)

⁶⁰ Akropolites, *Vekayinâme*, s.27, 28.

⁶¹ Akropolites, Laskaris'in yanına topladığı adamlara kendisini mi yoksa kayınbabası olan III. Aleksios'u mu üstün gördüklerini sorduğunu ve adamlarının tercihinin de kendisinden yana olduğunu görünce bu durumdan cesaret aldığını söyler. (Akropolites, *Vekayinâme*, s.28.)

⁶² İbn Bibi ile Akropolites arasında savaşın gerçekleştiği mekân konusunda farklılık vardır. İbn Bibi savaşın Alaşehir'de gerçekleştiğini söyler. (İbn Bibi, *El Evamirü'l...*, s.136.); Aksarayı ise savaşın gerçekleştiği yer ile alakalı olarak net bir yorumda bulunmaz. Ona göre savaş “Ladik yakınında bir yer” de gerçekleşmiştir. (Aksarayı, *Müsameretü'l...*, s.25.)

⁶³ Gıyaseddin Keyhüsrev'in yanına III. Aleksios'u almasının altında yatan neden onu Bizans tahtına çıkarmak düşüncesi idi. (Turan, *Selçuklular Zamanında...*, s.311.)

önemli şehri olan Antiokheia'ya ⁶⁴ gelince burasını kuşattı. İmparator bu haberi duyunca endişeye kapıldı çünkü bu şehrin düşmesi devletinin geleceğini tehlikeye sokabilirdi. Bu yüzden Laskaris daha da hızlandı ve Antiokheia'ya doğru yürüdü.⁶⁵ Laskaris'in ordusu Akropolites'e göre 2.000 askerden oluşuyordu. Bunlardan 800'ü zırhlarla donanmış, ücretli İtalyan askeri, geri kalanlar ise Rum askerleriydi.⁶⁶ Müellif, İznik ordusu hakkında bilgiler verdikten sonra savaşın gidişatı hakkında da dikkat çekici malumatlar verir. Akropolites'e göre Laskaris, Antiokheia'ya vardığında, Selçuklu elçisini⁶⁷ Gıyaseddin Keyhüsrev'in yanına geri gönderir. Elçi, Laskaris'in yakında bulunduğunu söylediğinde Sultan hemen savaş düzeni alır. Böylece iki ordu Antiokheia'da mücadeleye girişirler. İlk olarak İtalyan askerleri Sultan'ın ordusuna saldırdı. Gıyaseddin Keyhüsrev'in birlikleri, İtalyan askerine nazaran daha kalabalık olduğu için bu tehlikeyi kolaylıkla savuşturdu. Türkiye Selçukluları daha sonra da Rumları yok etmek istedi. Zaten Rumların bir kısmı da kaçmıştı. Bu da Türkiye Selçukluları için mücadeleyi kazanma yolunda bir avantaj olarak görüldü. Hatta Sultan Gıyaseddin Keyhüsrev, savaşta kazandığını düşünerek hemen Laskaris'i aramaya koyuldu. Birisi, Sultan'a İmparator'un olduğu yeri gösterdi. Sultan, bedensel gücüne güvenerek hemen onun üzerine saldırıya geçti ve İmparator'u gördüğünde onun başına gürzüyle vurarak atından düşürdü. Ancak Laskaris atından düştükten sonra ayağa kalkarak Gıyaseddin Keyhüsrev'in atının arka bacaklarına vurdu. Sultan –*sanki bir burcun üzerinden düşercesine*⁶⁸ - aşağıya düştü ve hayatını kaybetti.⁶⁹ Laskaris ilk başlarda savaşı kaybetmiş gibi görünürken daha sonra Sultan'ın hayatını kaybetmesi ile birlikte savaşı kazanmış oldu.⁷⁰ Bu savaşın ardından Türkiye Selçukluları ile İznik Rum İmparatorluğu arasında bir anlaşma yapıldı ve bu anlaşmanın vermiş olduğu rahatlık ile Laskaris, yönünü Latinlere çevirdi.⁷¹

Laskaris ile Gıyaseddin Keyhüsrev arasında gerçekleşen savaşın ardından Akropolites, İznik Rum İmparatorluğu'nun Bulgarlar ve Latinler ile olan ilişkilerini anlatarak devam ediyor. Burada ise Türkiye Selçukluları ile gerçekleşen savaşın etkilerine değiniyor. Laskaris'in, Gıyaseddin Keyhüsrev'e

⁶⁴ Anadolu'da bu adı taşıyan 6 adet yer vardır. Ama savaşın gerçekleştiği mekân göz önüne alındığında burası Karacasu yakınından geçen Dandanlas Çayı'nın Menderes Irmağı'na katıldığı yerde, Aydın'ın Kuyucak İlçesi Çiftlik Köyü'nün kuzeyinde kalan bir bölgedir. (Bilge Umar, *Türkiye'deki Tarihsel Adlar*, İstanbul, 1993, s.78.)

⁶⁵ Akropolites, *Vekayinâme*, s.28, 29.

⁶⁶ Akropolites, *Vekayinâme*, s.29.

⁶⁷ III. Aleksios Gıyaseddin Keyhüsrev'in yanına geldiğinde Sultan tarafından İznik'e gönderilen elçilik heyeti.

⁶⁸ Akropolites, *Vekayinâme*, s.30.

⁶⁹ Akropolites, *Vekayinâme*, s.30; İbn Bibi bu olayı farklı anlatarak Sultan'ın bir Frenk tarafından öldürüldüğünü söyler. O, "*Sultan Gıyaseddin Keyhüsrev, kırmızı kaftanı ile savaşırken düşmanın merkezine varınca Laskaris'i ayakta gördü. Silahını kullanmadı. Kılıcını esirgeyerek kınına koydu. Zehirli yılan benzeyen mızrağını ele alarak Laskaris'in üzerine saldırdı. Onu atından yere düşürdü. Ona bağırarak "Ey Kel!" dedi. Sultan'ın yakın kulları onu öldürmek istedilerse de Sultan onlara izin vermedi. Emir üzerine onu yerden kaldırıp ata bindirdikten sonra serbest bıraktılar. Laskaris'in askerleri padişahlarının yenildiğini görünce dağlara, ovalara kaçmaya başladılar. Onun üzerine bütün silahdarlar, candarlar ve müfaredde Sultan'ı yalnız bıraktılar ve bırakılan malları toplayıp yağma etmekle meşgul oldular. O sırada aniden Sultan'ın karşısına bir Frenk askeri çıktı. Sultan kendi muzaffer askerlerinden zannederek ona aldırış etmedi. Silahlı adamın yanından uzaklaştırılması için askerlerine emir vermedi. Adam, Sultan'ın yanından geçerken geri dönüp onun nazlı canını hançer darbesiyle cennet bahçesine gönderdi. Silahlarını, eşyasını ve elbisesini aldı. Kaçmakta olan bir grup Rum askerine yetişerek onlarla birlikte Laskaris'in yanına geldi. Laskaris, Sultan'ın elbisesini görünce hemen tanıdı. "Bu elbise kimin?" diye sordu. Adam "Onun sahibini cennet bahçesine yolladım." dedi. Laskaris "O halde hemen gidip öldürdüğün kimsenin cesedini buraya getirebilir misin?" deyince adam "Getirebilirim!" dedi. Adam geri gelince Sultan'ın cesedini gören Laskaris onu tanıdı. Ağlayıp, inleyerek yüzünden kanlı gözyaşları akıtmaya başladı." der. (İbn Bibi, *El-Evamirü'l...*, s.130-141.); Gıyaseddin Keyhüsrev'in bir Frenk tarafından değil de Laskaris tarafından öldürüldüğünü söyleyen Akropolites'in, İmparator'a kahramanlık atfetme çabasında olduğu düşünülebilir.*

⁷⁰ Akropolites, *Vekayinâme*, s.29, 30; Akropolites, Sultan'ın hayatını kaybetmesi ile savaşın İznik Rum İmparatoru lehine döndüğünü söyler ancak hiç detay vermez. Oysa Gıyaseddin Keyhüsrev'in öldüğünü gören Türkiye Selçuklu ordusu içerisinde çözümler başlamıştır. Bu durumu değerlendiren Rum askerleri de Türklere karşı saldırıya geçmiş ve böylece Türkiye Selçuklu ordusu mağlup olmuştur. (Turan, *Selçuklular Zamanında...*, s.311.)

⁷¹ Akropolites, *Vekayinâme*, s.30.

karşı giriştiği savaşta kahramanlıklarıyla nam salmış olan askerlerini kaybetmesinin Latinler tarafından oldukça olumlu karşılandığını ifade ediyor. Hatta Latin Devleti İmparatoru Henri'nin, Laskaris'in Gıyaseddin Keyhüsrev'e karşı kazandığı başarıya olan yorumunun da "*Laskaris galibiyet kazanmadı, yenildi.*" olduğunu söylüyor.⁷² İlerleyen günlerde Laskaris'in ölümüne değinen Akropolites, onun Türkiye Selçukluları ile olan mücadelelerde yıprandığını açıkça aktarıyor.⁷³

İznik Rum İmparatoru Laskaris'in ölümünün ardından yaşanan iç ve dış gelişmelere değinen müellif, bu kısımda Türkiye Selçukluları'ndan pek bahsetmez. Ancak burada dikkat çekici bir olay eserinde kendisine yer bulur. Bu da Akropolites'in henüz 16 yaşında iken babası tarafından İstanbul'dan İznik'e gönderilmesidir. Hatta kendisinden sonra babasının da İznik'e gelmek istediğini söyleyen müellif onun bu amacına ulaşmadan hayatını kaybettiğini söyler. Babasının ölümünün ardından o, "*İmparator tarafından bakılmak üzere sarayda kalmış*"tır.⁷⁴ Artık Akropolites, bağlı olduğu devletin merkezinde olayları takip etmeye koyulacaktır.

Laskaris'ten sonra İznik Rum İmparatorluğu tahtına damadı Ioannes Dukas Batatzes geçti.⁷⁵ Latinlerin İstanbul'u işgal etmesinden sonra Bizans Devleti'ni çeşitli coğrafyalarda parçacıklar halinde devam ettirme çabaları vardı. Selanik bölgesi, Trabzon ve İznik bu yerlerden bazılarıydı. Bir bölgede yaşanan gelişmeler diğer bölgeleri de doğal olarak etkiliyordu. İşte bunlardan birisi Türkiye Selçukluları ile Bizans arasındaki ilişkileri bizlere göstermesi açısından oldukça dikkat çekicidir. Selanik'te gücünü kaybeden Manouel, Antalya'ya gelir. Antalya, o zaman Türk egemenliği altındadır.⁷⁶ Onun buraya gelişi beklenmedik bir anda olmuştur. Akropolites'in ifadesine göre Agrenoslar başka bir ifade ile Hacer Oğulları⁷⁷ onu karşılamıştır. O, kendisini gayet iyi bir şekilde karşılayan Selçuklu Türkleri'ne İmparator Ioannes'in yanına gitmek istediğini söyler. Türkler ona gerekli teçhizatı sağlarlar ve kendilerine ait olan araziden geçmesine izin verirler. Böylece İznik'e İmparator'un yanına giden Manouel burada bir hükümdar gibi karşılanır.⁷⁸

Akropolites, Laskaris'in Gıyaseddin Keyhüsrev ile olan mücadelesini aktardıktan sonra belli bir süre bu iki devletin ilişkileri hakkında hemen hemen hiç bilgi vermez. Yalnızca yukarıda bahsettiğimiz bazı yorumlara ve Manouel'in Antalya üzerinden İznik'e geçişine değinir. Ancak Türkiye tarihini etkileyen bir olay Akropolites'in eserinde oldukça dikkat çekici bir biçimde yer bulmuştur. Bu tarihi hadise, sonucu itibarıyla İznik Rum İmparatorluğu'nu da endişeye sevk edecek olan Köseadağ Savaşı'dır.

İmparator Ioannes, Selanik içerisinde yaşanan gelişmeleri yakından takip ediyordu. Burada yaşanan gelişmelerin kendisini etkilememesi adına bir adım atmaya karar verdi. Yanına aldığı Rum ve İskit birlikleriyle birlikte Selanik'e yürüdü. Rentina Kalesi'ni ele geçirdikten sonra yoluna devam etti ve Koyunlar Bahçesi mevkiine ordugâhı kurdu.⁷⁹ Sonrasında ise İmparator, ordusu ile birlikte Selanik'i kuşattı. Selanik halkı bu kuşatmaya karşı büyük bir direnç gösteriyordu.⁸⁰ Bu esnada -yaşanan gelişmenin oldukça dikkat çekici olması nedeniyle- Akropolites'ten aynen ifade etmek gerekirse şu olaylar yaşandı: "*Takharios (Moğol) halkı Müslümanlara karşı harekete geçti, onlarla savaşa tutuştu ve onları yendi; bu hali İmparator oğlunun, (sonraki) imparator Theodoros'un bildirmesiyle öğrendi. İmparator bu haberi öğrenir öğrenmez, haberi bilenlerin tümüne konuşmamalarını ve bunu hiç kimseye söylememelerini buyurdu ve kent içindeki Ioannes ile barış anlaşması yaptı. Anlaşma 40 gün içinde yapıldı ve yeminler edilerek sağlandı.*"⁸¹ Böylece Köseadağ Savaşı'nın etkisi ile

⁷² Akropolites, *Vekayinâme*, s.38.

⁷³ Akropolites, *Vekayinâme*, s.42.

⁷⁴ Akropolites, *Vekayinâme*, s.55.

⁷⁵ Ostrogorsky, *Bizans Devleti'nin...*, s.402.

⁷⁶ Feridun Emecan, "Antalya", *DİA*, C. 3, İstanbul, 1991, s.233.

⁷⁷ Bizanslılar tarafından Anadolu Müslümanları için bu tabir kullanılmaktaydı. (Rustem Shukurov, *The Byzantine Turks 1204-1461*, Boston, 2016, s.95.

⁷⁸ Akropolites, *Vekayinâme*, s.67.

⁷⁹ Akropolites, *Vekayinâme*, s.72.

⁸⁰ Akropolites, *Vekayinâme*, s.72.

⁸¹ Akropolites, *Vekayinâme*, s.72, 73.

Selanik'e yapılan kuşatma kaldırılmış oluyordu. Selanik ile yapılan barış anlaşmasının ardından da İmparator yeniden Anadolu'ya döndü.⁸² Akropolites'te geçen bu bilgiler oldukça önemlidir. Çünkü Köseadağ Savaşı'nın İznik Rum İmparatorluğu içerisinde nasıl yankı bulduğunu gözler önüne serer. İznik Rum İmparatoru, Türkiye Selçuklularının mağlubiyetinin ardından Moğolların kendi topraklarına da saldıracağını düşünmüş olacak ki kuşatmayı kaldırıp alelacele merkeze dönmüştür.

Akropolites, İmparator Ioannes'in Anadolu'ya döndükten sonra gerçekleştirdiği faaliyetler arasında Türkiye Selçuklu Sultanı II. Gıyaseddin Keyhüsrev ile bir anlaşma imzaladığını da sayar. Bu anlaşma Moğollara karşı bir savunma ittifakı değeri taşıyan niteliktedir. Bu gelişmeyi eserinde anlatırken gerek Sultan II. Gıyaseddin Keyhüsrev hakkında gerekse Sultan Aleaddin Keykubad hakkında kendi düşüncelerini de katarak bilgiler verir. O, II. Gıyaseddin Keyhüsrev'i tanıtırken "*Sultan Azatines (Aleaddin)'in oğlu Sultan Iathateines (II.Keyhüsrev)-iyi babadan olma kötü oğul-*" ifadesini kullanır.⁸³ Türkiye Selçuklularının Moğollara karşı Köseadağ'da aldığı mağlubiyeti bu kısımda yineler. Müellif burada II. Gıyaseddin Keyhüsrev'e karşı olan eleştirilerini açıkça ifade eder. Onun yönelttiği eleştiriler, Yerli kaynaklarla da örtüşür.⁸⁴ Bu sırada onu, babası ile kıyaslarken Türkiye Selçukluları ile İznik Rum İmparatorluğu arasında Aleaddin Keykubad döneminde yaşanan ilişkiler hakkında da ipuçları vermektedir. Müellif, II. Gıyaseddin Keyhüsrev'e eleştiriler yönelttikten sonra babası Aleaddin Keykubad'ı kast ederek, "*Oysa babası böylesine adam değildi. Gerçi o da safahat eylemlerinden hoşlanırdı ama oğlu kadar değil; bu nedenle de orduyu ardından daha iyi yönetirdi, beri yandan da İmparatorla dostça ilişkiler yürütürdü.*" der.⁸⁵ Bu kıyaslamadan sonra Akropolites, Köseadağ Savaşı'ndan bahsetmeye başlar. Burada II. Gıyaseddin Keyhüsrev'in Moğollar ile savaşın yenildiğini söyler. Bununla birlikte onun, Köseadağ Savaşı sürecinde Türkiye Selçukluları ile İznik Rum İmparatorluğu arasında müttefiklik ilişkisi kurulması çabasından bahsetmesi de oldukça dikkat çekicidir. Köseadağ Savaşı sonrasında durumunun çok kötü olduğunu gören Sultan, İmparator Ioannes'e elçiler göndermiştir. Gelen elçiler aracılığı ile İmparator Ioannes'ten "*düşmanı püskürtmek ve baskıdan biraz olsun kurtulmak için onun öğüdünü istedi. Bunun her iki taraf içinde kurtuluş olacağını belirtti; bunun nedeni şuydu ki eğer Müslümanlar Takharioslar/Moğollar tarafından felakete uğratılırsa, bunlar karşılarında engel bulmaksızın Rum arazisine saldırıya geçebilirlerdi ve bu doğru idi.*"⁸⁶ Türkiye Selçuklu Sultanı'ndan kendisine gelen elçilerin söyledikleri İmparator Ioannes'in aklına yattı. Çünkü Moğolların Anadolu'da hızla ilerleme ihtimali vardı. Bu nedenle Ioannes, gelen elçi heyetini gayet olumlu karşıladı ve Türkiye Selçukluları ile güçlerini birleştirip birlikte hareket etmeye karar verdi.⁸⁷ Akropolites burada İmparator'un bu kararı almasının altında yatan düşünceyi net bir şekilde ifade eder. Ona göre Ioannes "*Bu iki büyük devlet (Moğollara karşı) birleşmiş olurlarsa düşmanın korkuya kapılması doğal olur diye düşünüyordu.*"⁸⁸ İki hükümdar Tripolis⁸⁹te buluştular ve daha önce yapılan anlaşmaları onayladılar. Müellife göre bu anlaşma düşmana karşı birbirlerinin yanında yer alacaklarını belirttikleri bir ittifak anlaşmasıydı. Bu gelişmeden sonra Ioannes Alaşehir'e dönerken, II. Gıyaseddin Keyhüsrev Konya'ya gitti.⁹⁰

Bu yaşanan ikili ilişkiler İznik Rum İmparatorluğu'nun dış politikasını da şekillendirdi. Moğollar, Türkiye Selçukluları ile savaşın bırakmış, Bağdat civarında savaşa girişmişti. Müttefikinin rahat bir durumda olması Ioannes için de bir avantajdı. O bu fırsatı kullanmak istedi ve oğlunu Anadolu'da

⁸² Akropolites, *Vekayinâme*, s.73.

⁸³ Akropolites, *Vekayinâme*, s.75.

⁸⁴ İbn Bibi, Sultan'ın gençlik ve tecrübesizlikten kaynaklanan aşırı gurur ve kibre sahip olduğunu söyler. Ayrıca onun Köseadağ Savaşı mağlubiyetinde ki sorumluluğu hakkında da bilgiler verir. (İbn Bibi, *El-Evamirü'l...*, 451, 493-502.); Aksarayi'de İbn Bibi ile benzer görüştedir. O da Sultan'ın gurur ve kibrinden bahseder. (Aksarayi., *Müsameretü'l ...*, s.34.)

⁸⁵ Akropolites, *Vekayinâme*, s.75.

⁸⁶ Akropolites, *Vekayinâme*, s.75.

⁸⁷ Akropolites, *Vekayinâme*, s.75.

⁸⁸ Akropolites, *Vekayinâme*, s.75.

⁸⁹ Bu isimde Türkiye'de 3 yer vardır. Bunlardan birisi Trabzon'da, diğeri İzmir ve Manisa çevresinde, üçüncüsü ise Bursa Yenice civarındadır. (Umar, *Türkiye'deki...*, İstanbul, 1993, s.210, 599, 600, 800.)

⁹⁰ Akropolites, *Vekayinâme*, s.76.

bırakarak, Selanik’i almak için Çanakkale Boğazı’nı geçti.⁹¹ Türkiye Selçukluları ile yaptığı anlaşma İmparator’un rahatlamasına ve dış politikada tek bir olaya odaklanmasına neden oldu. O olay da Epir üzerine yapılan seferdi.⁹²

Akropolites, Ioannes’in Selanik’i almasını anlattıktan sonra bir süre Türkiye Selçukluları’ndan bahsetmez. İmparator’un ölümü ve yerine oğlu II. Laskaris’in geçmesiyle birlikte Türkiye Selçukluları ile olan ilişkiler hakkında yeniden bilgiler vermeye başlar. Yeni İmparator II. Laskaris’in Alaşehir’e Sultan’a⁹³ elçi göndermek için gelmesinden bahsederken müellif burada yaşayan halk hakkında da bilgi verir. Anlattıkları şehir halkının Türkler ile olan ilişkilerini de ifade eder niteliktedir. Ona göre kalabalık olan şehir halkı silah taşımakta ve ok atmakta da ustadırlar. Bunun nedeni ise şehrin Türkiye Selçuklu sınırına yakın olmasından dolayı Türkler ile sürekli çarpışmalarıdır.⁹⁴

II. Laskaris’in imparator olduktan sonra uğraştığı en önemli olay Bulgar meselesi oldu. Çünkü Bulgarlar, Ioannes’in ölümünü fırsat bilip İznik Rum İmparatorluğu’nun aleyhinde faaliyetlere başladılar. Gelişmeleri dikkatle takip eden yeni İmparator II. Laskaris, bu sorunu çözmek istedi ve Bulgarlar üzerine seferler düzenledi. Bunlardan en önemlisini de Bulgar Hisarı Tzepaina üzerine yaptı. Bu sefer sırasında kendisine gelen ve Türkiye Selçukluları’nın Moğollar ile olan ilişkilerini anlatan mektup onu endişeye sevk etmişti. Akropolites yaşanan bu gelişmeyi aynen şu şekilde aktarır: “*Biz de Stroummitza kentinden geçtik ve Melenikon yöresinin iç taraflarında ilerleyerek, yeniden Serez’e döndük. Orada İmparator Anadolu’dan, kendisinin gözdesi Mauzalon’un gönderdiği -ve içinde Türkiye Selçukluları’nın Moğol saldırıları nedeniyle sarsıldığını yazmış bulunduğu- mektupları aldığı için ilerlemesini hızlandırdı. Her gün ve daha büyük mesafe gider oldu. Halkın Meriç dediği Ebro Irmağına varıp da Anadolu’daki durumun tam da öyle olmadığını öğrenince acele etmeye son verdi ve daha yavaş yürüdü.*”⁹⁵ Görüldüğü üzere İznik Rum İmparatorluğu, Türkiye Selçukluları’nın Moğollar ile olan ilişkilerini yakından takip ediyordu. Türkiye Selçukluları’nın ortadan kalkması ihtimalini II. Laskaris, devletin geleceği adına büyük bir tehlike olarak görüyordu.

Akropolites’e göre 1256 yılı içerisinde İmparator II. Laskaris, Moğollar ile mücadele eden Türkiye Selçukluları’na yardım etmek amacıyla bir ordu toplamak için hazırlıklarını yaptı. Daha sonra İmparator, Türkiye Selçukluları’na bir elçi gönderdi. Bu elçiden Sultan’ın⁹⁶ Moğollara karşı ne durumda olduğunu öğrenmesini istedi. Gelen haberler Sultan’ın zor bir durumda olmadığı yönündeydi. Bu haberi duyunca İmparator rahatladı. Bu düşüncelerle Anadolu’dan ayrılarak Bulgar ve Kuman Türkleri ile savaşmak için Rumeli’ne geçti.⁹⁷

Bu dönem Mikhael Palaiologos’un ön planda olduğu olaylara sahne oldu. Daha sonra İznik Rum İmparatorluğu’nda tahta çıkacak olan Mikhael’e, II. Laskaris’in babası Ioannes tarafından büyük İmrahor unvanı verilerek Bitinya⁹⁸ yöresinin idaresi ona bırakılmıştı. Ancak Mikhael, bazı şeylerden memnun olmayacak ki bu görevi terk ederek Türkiye Selçukluları’nın yanına kaçtı. Bu haberi duyan İmparator, Akropolites’i yanına çağırarak “*Büyük İmrahor kaçmış ve Müslümanların ülkesine gitmek üzere hareket etmiş. Böyle olunca bu iş hakkında ne düşünürsün? Acaba Müslümanlardan asker alıp da bizim ülkemize karşı harekete geçer mi?*” der. Akropolites ise “*Bana hiç de onun böyle bir iş yapması söz konusu gibi görünmüyor. Onun karakterini ve yurtseverliğini bilirim.*” deyince İmparator “*Öyleyse ne diye bizden kaçmış?*” şeklinde karşılık verir. Müellif bu soruya İmparator’un Mikhael’e

⁹¹ Akropolites, *Vekayinâme*, s.77.

⁹² Akropolites, *Vekayinâme*, s.91, 92.

⁹³ Ruth Macrides, vekayinâmenin İngilizce baskısında ilgili yerlerde açıklamaları yaparken, bu Sultan’ın II. İzzeddin Keykavus olduğunu ve Akropolites’in eseri boyunca onun ismini hiç söylemediğini belirtmiştir. (George Akropolites, *The History*, Introduction ..., s.279.)

⁹⁴ Akropolites, *Vekayinâme*, s.104.

⁹⁵ Akropolites, *Vekayinâme*, s.115, 116.

⁹⁶ II. İzzeddin Keykavus. (George Akropolites, *The History*, Introduction..., s.301.)

⁹⁷ Akropolites, *Vekayinâme*, s.121.

⁹⁸ Bugünkü Bursa, Bilecik, Bolu, Sakarya, Kocaeli, İstanbul’un Anadolu yakası ve Zonguldak’ın batısını kapsayan bölgenin adı. (Umar, *Türkiye’deki...*, İstanbul 1993, s.167.)

olan kötü tavır ve tutumlarını sıralayarak cevap verir ve onun kaçmasını da bu davranışlara bağlar.⁹⁹ Bununla birlikte Akropolites, İmparator'a Mikhael'in Türkiye Selçukluları'nın yanında kaldıktan bir müddet sonra Sultan¹⁰⁰ aracılığı ile bağışlanma talebinde bulunacağını söyler. İlerleyen günlerde Bitinya askeri yöneticilerinden mektuplar gelir. Mikhael bu mektuplarda İmparator'dan korktuğu için kaçtığını anlatır. İmparator'a söylediklerinin doğru çıkmasından ötürü Akropolites bu mektuptan gayet memnun olur ve onun kendisinin söylediklerine inandığını ifade eder.¹⁰¹ Bu memnuniyet ile birlikte olayı daha derinden anlatmaya devam eder. Ona göre Mikhael, Türkiye Selçuklu sınırlarına girdiğinde Türkmenlerin yaşadığı bölgeye gelir. Akropolites'e göre Türkmenler, Türkiye Selçukluları topraklarında yaşayan ve Rumlardan nefret eden bir millettir. Onlar, Türkiye Selçukluları'nın Moğollar karşısında başarısız olmasından sonra ganimet ve yağma işlerine daha çok önem vermişlerdir.¹⁰² Mikhael, burada Türkmenler ile karşılaşınca şaşkınlığa uğrar. Kendisini hemen Sultan'ın yanına atar. Sultan ise onu büyük bir memnuniyetle karşılar. Tam bu esnada ise Türkiye Selçukluları yeni bir Moğol tehlikesi ile karşılaşır. Çünkü Moğollar, Aksaray'da ordugâhlarını kurmuşlardır. Artık Türkiye Selçukluları için savaş kaçınılmaz bir hal almıştı. İşte burada kritik bir gelişme yaşandı. Türkiye Selçuklu Sultanı, Hristiyanlardan oluşan ordu birliklerinin komutanı olarak Mikhael'i atadı. Mikhael, Moğollara karşı başarılı bir mücadele gerçekleştirdi. Hatta kendi mızrağıyla bir Moğol komutanını dahi öldürdü. Onun etkisiyle Moğollar mağlubiyete uğrayarak geri çekiliyordu ki Türkiye Selçuklu ordusunda bir Türk Beyi'nin¹⁰³ ordusu ile birlikte karşı tarafa geçmesiyle savaşın sonucu tam tersi bir hal aldı ve Moğollar Türkiye Selçukluları'na karşı başarı elde ettiler.¹⁰⁴

Türkiye Selçukluları'nın Sultan Hanı Savaşı'nda aldığı mağlubiyeti II. Laskaris, ülkesinin batısında giriştiği mücadeleler esnasında duydu. Bunun üzerine Moğolların kendi ülkesine de saldıracağından çekinerek hemen Anadolu'ya döndü.¹⁰⁵ Diğer taraftan ise Moğollar karşısında mağlubiyet alan Türkiye Selçuklu Sultanı II. İzzeddin Keykavus zor durumda idi. O, düştüğü bu zor durumdan dolayı çareyi II. Laskaris'in yanına sığınmakta buldu. Akropolites'in ifadesine göre "*ordusu da dağılmış bulunduğundan kaçak kişi olarak İmparator'a sığındı.*"¹⁰⁶ İmparator, II. İzzeddin Keykavus'u huzuruna kabul etti ve onu gayet iyi bir şekilde karşıladı. Akropolites, II. İzzeddin Keykavus'un İmparator'un yanında ne kadar süre kaldığı hakkında bir bilgi vermez. İmparator'un, Sultan'a 400 askerden oluşan bir askeri birlik vererek onu ülkesine geri gönderdiğini söyler. Ülkesine döndükten sonra ise II. İzzeddin Keykavus, İmparator'a bir nevi minnet borcunu ödemek için Denizli'nin yakınlarında bulunan Ladik'i verdi.¹⁰⁷

II. Laskaris'in ölümünün ardından kimin İznik Rum İmparatoru olacağı sorunu ortaya çıktı. Bu sorun Mikhael Palaiologos'un tahta geçmesi ile çözüldü. Bu taht sorunu esnasında Akropolites'in anlattıkları bizim açımızdan oldukça dikkat çekicidir. O, devlette taht meselesinin görüşüldüğü sırada Türkiye Selçukluları'nın Moğollara karşı düştüğü durumunda konuşulduğunu söyler. Çünkü İznik Rum İmparatorluğu da olası bir Moğol tehlikesi altındadır.¹⁰⁸ Mikhael tahta geçtikten sonra devlette yeni atamalar yaptı. Bu atamalarda II. Laskaris döneminin önemli isimlerinden Karyanites'e yer

⁹⁹ Akropolites, bu olaylar esnasında İmparator ile arasında geçen konuşmaları satır satır bizlere aktarır. (Akropolites, *Vekayinâme*, s.130.)

¹⁰⁰ II. İzzeddin Keykavus. (George Akropolites, *The History*, Introduction ..., s.314.)

¹⁰¹ Akropolites, *Vekayinâme*, s.131.

¹⁰² Akropolites, *Vekayinâme*, s.132.

¹⁰³ Akropolites savaş esnasında karşı tarafa geçen Türk Beyi'nin unvanının Amyrakhouri (Emir-i Ahur) olduğunu söylüyor. (Akropolites, *Vekayinâme*, s.133.)

¹⁰⁴ Akropolites, *Vekayinâme*, s.133, 134; Sultan Hanı Savaşı (Ayönü, *Selçuklu-Bizans...*, s.182.)

¹⁰⁵ Akropolites, *Vekayinâme*, s.134.

¹⁰⁶ Akropolites, *Vekayinâme*, s.138.

¹⁰⁷ Akropolites, *Vekayinâme*, s.138, 139; Akropolites bu olayların detayları hakkında bilgi vermez. Sultan Hanı Savaşı'ndan sonra II. İzzeddin Keykavus'un, II. Laskaris'in yanına gitmesi ile birlikte Türkiye Selçuklu Devleti tahtına IV. Kılıç Arslan oturdu. Tahtını yeniden ele geçirmek isteyen II. İzzeddin Keykavus'a, İmparator bu amacına yardımcı olması için 400 askerden oluşan bir birlik verdi. Sultan bu amacını gerçekleştirme konusunda başarılı oldu ve tahtı yeniden elde etti. Zaten Sultan'ın, II. Laskaris'e bir nevi minnettarlık duygusu ile Ladik'i vermesinin altında yatan neden de ondan gördüğü bu destektir. (Ayönü, *Selçuklu-Bizans...*, s.183, 184.)

¹⁰⁸ Akropolites, *Vekayinâme*, s.149.

vermedi. İsyân edebileceği ihtimali nedeniyle de onu hapse attırdı. Ama o hapisten kaçtı. Amacı ise Türkiye Selçukluları'na sığınmaktı. Türkiye Selçuklu sınırlarına geldiğinde Türkmenler tarafından yakalandı ve burada Türkmenler onu gasp ederek öldürdü.¹⁰⁹

Akropolites eserinde, Türkiye Selçukluları ile olan ilişkilere son olarak İznik Rum İmparatorluğu'nun yaşadığı iç mücadelelerde kısaca değiniyor. O, bu mücadeleler esnasında girişilen bir savaşta ordu içinde Türkiye Selçukluları'ndan gelen Türklerin de bulunduğunu söylüyor.¹¹⁰ Müellif, Türkiye Selçukluları'nı da ilgilendiren bu bilgiyi aktardıktan sonra Mikhael dönemini aktarıyor. Burada ise özellikle İstanbul meselesine eğilip, İznik Rum İmparatorluğunun Latinler ile olan ilişkilerine değinerek eserini bitiriyor.

Sonuç

Gıyaseddin Keyhüsrev'in gurbet hayatı olarak adlandırılan dönemde Bizans hâkimiyetindeki İstanbul'a giderek orada kurduğu temaslar aslında Türkiye Selçukluları ile İznik Rum İmparatorluğu arasında yaşanan ilk ilişkilerin temelini oluşturuyor. Çünkü zamanında İstanbul'a sığınmış bir ismin Türkiye Selçuklu Devleti'nin tahtına oturması, III. Aleksios ve Laskaris tarafından avantaj olarak görüldü. Bu iki isim, güçlü bir devletin hükümdarı olan Gıyaseddin Keyhüsrev'i İstanbul'da kurdukları dostluk nedeniyle kendilerine bir destekçi olarak görmüş ve zor durumda kaldıklarında onun yardımına başvurmuşlardır.

13.yüzyılın başlarında, Latinlerin İstanbul'u işgal etmesinin ardından Bizans Hanedanlığının diğer mensupları gibi Laskaris'te İmparatorluğu yeniden yaşatmak düşüncesine sahipti. İznik'te bir devlet kurarak bu amacını gerçekleştirmek isteyen Laskaris bir destek arıyordu. Bu yüzden de –müellife göre- Konya'ya Türk hükümdarının yanına gitti. Onunla anlaşarak desteğini aldı ve düşüncesini gerçekleştirdi. Akropolites'in ifadesine göre Sultan, Laskaris'e karşı olumlu bir tutum sergiliyordu. Bunun nedeni ise Laskaris'in III. Aleksios'un kızı olan Anna ile evli olmasıydı ve Sultan'ın da Anna'yı kız kardeşi olarak görmesiydi.

İznik Rum İmparatorluğu kurulduktan sonra Türkiye Selçukluları ile olan ilişkilerin doruk noktasına çıktığı dönem eski Bizans İmparator'u III. Aleksios'un etkisiyle oldu. Eski İmparator, İstanbul'dan kaçarak gittiği Selanik'te kendisini güvende hissetmiyordu. Bu yüzden zamanında kendisine sığınmasından dolayı iyi ilişkiler kurduğu Gıyaseddin Keyhüsrev'in yanına gitmeye karar verdi ve bu düşüncesini de gerçekleştirdi. Akropolites'in ifadesine göre Sultan, kendi amacı doğrultusunda eski İmparator'u kullandı. Çünkü Gıyaseddin Keyhüsrev'in Laskaris'e olan bakışı değişmişti ve artık onun topraklarını elde etmek için fırsat kolluyordu. III. Aleksios'un yanına gelmesi Sultan için gereken fırsatı doğurdu ve iki ordu İbn Bibi'ye göre Alaşehir'de, Akropolites'e göre ise Antiokheia'da karşılaştı. Mücadele, Türkiye Selçuklu Devleti'nin istediği şekilde bitmedi hatta Sultan Gıyaseddin Keyhüsrev de savaş meydanında hayatını kaybetti. Burada dikkat çeken nokta ise Akropolites ile Yerli kaynaklar arasında savaşın sebepleri, savaşın gerçekleştiği yer ve Sultan'ın ölüm hadisesi ile ilgili farklılıkların olmasıdır.

Türkiye tarihi için önemli bir olay olan Köseadağ Savaşı da İznik Rum İmparatorluğu'nun tarihi hakkında bilgiler barındıran bu esere dikkate değer bir biçimde yansımıştır. Köseadağ'da Türkiye Selçukluları'nın Moğollara karşı kaybetmesi İznik Rum İmparatorluğu'nun da kendi geleceklerini tehlikede görmelerine neden olmuştur. Selanik Kuşatması esnasında alınan Türkiye Selçukluları'nın yenildiği haberi onların hemen kuşatmayı bırakıp, Anadolu'ya dönerek önlemler almalarına sebebiyet vermiştir. Böylece Köseadağ Savaşı sonucunda Türkiye Selçukluları ile İznik Rum İmparatorluğu arasındaki ilişkiler yeni bir boyuta taşınmıştır. Artık bu iki devlet Anadolu için bir tehlike olarak görülen Moğollara karşı ittifak içerisine girmişlerdir.

¹⁰⁹ Akropolites, *Vekayinâme*, s.151, 152.

¹¹⁰ Akropolites, *Vekayinâme*, s.158, 159.

Eserde detaylı olmamasına rağmen zaman zaman verilen bazı bilgiler de dikkat çekicidir. Bunlardan birisi Türkiye Selçuklu Sultanları hakkında verilen bilgilerdir. Diğeri ise II. Laskaris'in bir Rum şehrine geldiğinde burada bulunan yöre halkının silah ve ok kullanmakta yetenekli olmasıdır. Bunun nedeni ise şehrin Türk sınırına yakın olması ve halkının sürekli Türkler ile çarpışma durumunda kalmasıdır. Bu durum da sınır boylarındaki Türk-Rum ilişkilerini okuyuculara göstermesi açısından önemlidir. Bir diğeri önemli sonuç ise İznik'te yaşananlardan rahatsız olanların kendilerini bir an önce Türkiye Selçuklularını sınırlarının içine atmak istemesidir.

Kaynakça

ACUN Fatma, "Tarihin Kaynakları", Tarih Nasıl Yazılır? Tarih Yazımı İçin Çağdaş Bir Metodoloji, Ed. Ahmet Şimşek, Yeditepe Yayınevi, İstanbul, 2011.

AKROPOLİTES George, The History, Introduction, Translation and Commentary by Ruth Macrides, Oxford University Press, New York, 2007.

AKROPOLİTES Georgios, Vekayinâme, Çev. Bilge Umar, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2008.

AKSARAYI, Müsameretü'l Ahbar, Çev. Mürsel Öztürk, TTK Yayınları, Ankara, 2000.

AYÖNÜ Yusuf, "İslam ve Bizans Kaynaklarına Göre Antiokeia Savaşı", Ege ve Balkan Araştırmaları Dergisi, 2015, Ss.1-12

AYÖNÜ Yusuf, *Selçuklu-Bizans Münasebetleri (1116-1308)*, Basılmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007.

BAYKARA Tuncer, Tarih Metodu, Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul, 2014.

DEMİRKENT Işın, "Haçlılar" DİA., C. 14, TDV Yayınları, İstanbul, 1996.

EMECAN Feridun, "Antalya" DİA., C. 14, TDV Yayınları, İstanbul, 1991.

ENCYCLOPEDIA BRITANNICA EDITORS, "George Acropolites." , Encyclopedia Britannica. Erişim Tarihi. 1.4.2020.

HEAD Constance, "Physical Descriptions of the Emperors in Byzantine Historical Writing" Byzantion, 1980, Ss. 226-240.

İBN BİBİ, El-Evamirü'l-Ala'iyye fi'l-Umuri'l-Ala'iyye Selçukname, Çev. Mürsel Öztürk, TTK Yayınları, Ankara, 2014.

KALDELLİS Anthony, "George Akropolites, 'The History' Introduction, Translation and Commentary by Ruth Macrides", 2008, Ss. 459-460.

KAYAPINAR Levent "Bizans Tarih Kaynaklarının Neşri: Dünya ve Türkiye'deki Durum", Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de Tarihçilik ve Tarih Yayıncılığı Sempozyumu, Bildiriler, Ed. Mehmet Öz, Ankara, 2011.

KEÇİŞ Murat, "Georgios Akropolites ve Tarih Adlı Eseri" Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi, 2009, Ss.191-205.

KÜTÜKOĞLU Mübahat S., Tarih Araştırmalarında Usul, TTK Yayınları, Ankara, 2014.

KYRIAKIDIS Savvas, "Accounts of Single Combat in Byzantine Historiography: 10th-14th Centuries" Acta Classica, 2016, Ss.114-136.

MORAVCSİK Gyula, Türk Tarihinin Bizans Kaynakları, Çev. Hüseyin Namık Orkun, Ankara, 1938.

NİCOL Donald M., “Constantine Akropolites A Prosopographical Note”, *Dumbarton Oaks Papers*, 1965, Ss. 249-256.

NİKETAS, *Historia*, Çev. Fikret Işıltan, TTK Yayınları, Ankara, 1995.

OSTROGORSKY Georg, *Bizans Devleti Tarihi*, TTK Yayınları, Ankara, 2011.

RUNCIMAN Steven, *Haçlı Seferleri Tarihi*, C. 3, TTK Yayınları, Ankara, 1987.

SHUKUROV Rustam, *The Byzantine Turks 1204-1461*, Brill, Boston, 2016.

TOGAN Zeki Velidi, *Tarihte Usul*, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2019.

TURAN Osman, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, Ötüken Yayınevi, İstanbul, 2011.

TÜLÜCE Adem, *Bizans Tarih Yazımında Öteki Selçuklu Kimliği*, Selenge Yayınları, İstanbul, 2011.

UMAR Bilge, *Türkiye’deki Tarihsel Adlar*, İnkılap Yayınevi, İstanbul, 1993.

VASARY Istvan, “Cuman Warriors in the Fight of Byzantium With the Latins”, *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae*, 2004, Ss. 263-270.